

Feldenkraisova metoda, dech a hlas

MgA. Petra Oswaldová napsala disertační práci, která propojuje její praxi terapeutky Feldenkraisovy metody, zkušenosti učitelky této metody pro studenty fyzioterapie a studenty KATaP, a zkoumání možností souhry prvků pohybových, dechových i hlasových v práci se skupinou i s jednotlivci. Projekt svého výzkumu založila na mnohaleté zkušenosti s „Feldenkraisem“, obohacené o novější zkušenost s výchovou hlasu. Iniciátorkou doktorandčina zájmu o hlas byla doc. Libuše Válková a praktickou spolupracovnicí při výzkumu MgA. a MgR. Ivana Vostárková. Prakticky prováděná „rekonstrukce zkušenosti“ (což je Deweyova definice učení) umožnila Petře Oswaldové vytvořit autorský soubor lekcí pro skupinovou výuku a představit v disertaci jeho vznik. Práce přehledně popisuje podněty i etapy poznávání a konkretizuje je; lekce, uvedené v závěru, jsou ukázkou propojování, které, jak autorka ověřila, může psychosomaticky obohatit pohybovou a hlasovou pedagogiku i fyzioterapii.

Vedení této disertace jsem převzala teprve před rokem, když už byla první verze práce hotová. Nemilou zprávou, co mi v rukopise chybí a co vadí, přijala Petra Oswaldová jako přihrávku a pustila se energicky, ba nadšeně do dalších verzí. Proměny rukopisu souvisely se změnou jejích představ o „odbornosti“, k níž přispěl mnou doporučený Oliver Sacks. Projevilo se to v jazyce (odbornické floskule a mnohomluvné pasivní vazby měnila v aktivní popis dění) a v přibývání konkrétních příkladů, kazuistik a reflexí, v jejichž hodnotu autorka uvěřila. Zvýšila tím přesvědčivost i představitelnost popisovaných zkušeností, z jejichž třídění a reflexe pak vyplynula i struktura textu. Za interpretační jádro práce pokládám kapitolu II.3. *Hlediska integrující Feldenkraisovu metodu a výchovu k hlasu v šesti podkapitolách* (38 stránek), za zkušenostní jádro (srdce práce) kapitolu IV. *Kazuistiky* (48 str.), a za jádro pragmatické kapitolu VI. *Soubor skupinových lekcí* (32 str.); tyto proporce odpovídají autorčinu přístupu k úkolu. Ostatní kapitoly představují nutný kontext a *Dodatky* jej evokují reflexemi studentů, referujících o svých zkušenostech; tvoří tak zpětnou vazbu pro učitelku a zprávu o procesu pro čtenáře. Až v definitivní verzi práce se její součástí staly i video a audiozáznamy, umožňující další konkretizaci a tím upřesnění představy, co a proč vlastně doktorandka dělá a jak odpovídá skutečnosti to, co o ní vypovídá disertační práce.

Měla jsem ze spolupráce s Petrou Oswaldovou radost, protože se spára mezi praxí a zprávou o ní postupně zmenšovala, jak své zkušenosti čím dál přesněji transformovala do sdělení. Bez rekonstrukcí zkušenost degeneruje, tvrdil tvůrce pragmatické pedagogiky Dewey. Autorka si výchozí zkušenost „Feldenkraisovské terapeutky“ rekonstruuje jak práci s nevypočitatelnými lidmi (klienty – hlavně dětmi a jejich rodiči – i studenty různých oborů), tak práci s hlasem, ale až při psaní práce, myslím, objevila, že se zkušenost rozvíjí také psaním. Dynamická protihra i souhra těchto různorodých nároků a impulsů učí rozpoznávat to hlavní, a pro Petru Oswaldovou se tím stala podpora kvality života, což pochopila jako hlavní „integrující hledisko“ učení Moshé Feldenkraise a Libuše Válkové. Protože pracuje i s těžce postiženými dětmi, není pro ni zdůraznění kvality života frází, ale naléhavou potřebou.

Protože se práce na disertaci během posledního roku rozvíjela v této významové rovině a přibývalo rekonstruovaných zkušeností, které bylo škoda nechat

stranou, nechala jsem autorku rozvíjet tuto linii a neupozorňovala jsem, že stranou necháváme širší kontext: zkušenosti předchůdců tohoto druhu práce. Víím – i Petra ví, že není první, kdo hledá souhru hlasu a pohybu; jistě by ji mohlo inspirovat dědictví zkušenějších objevitelů různých cest k podobnému cíli. Vždyť ani objevitelé Feldenkrais a Válková, z jejichž učení práce vzešla, nejsou první ani poslední hledači organického psychosomatického působení na rozvoj svých žáků. Přesto mi připadalo v této etapě práce důležitější, aby diplomantka vycházela co nejvíc z vlastní praxe. Je velký rozdíl na Sněžku vyšlapat, nebo se dát svézt lanovkou. Jedna z osobností, která mohla být autorce průvodkyní, Eva Kröschlová, sama připomíná Goethovu myšlenku, že „ze všech svých studií získáme jen to, co užijeme v praxi“. Nechala jsem Petru Oswaldovou „objevovat Ameriku“, aby praktickým řešením úkolů objevila co nejvíc věcí – co nejvíc významů a smyslu svého činění – sama; až po odevzdání práce jsme začaly mluvit o nevyužitých možnostech.

Vedly k tomu i praktické ohledy: stránek přibývalo, něco muselo zůstat stranou. Připadalo mi důležitější, aby autorka výzkumu zpracovala co nejvíc získaného materiálu. Nevyužitá dokumentace je ztracenou stopou; pořádat si zkušenost a její stopy můžeme jen se záměrem a Petra Oswaldová se v této fázi práce vztahovala ke zkoumání učení, procesů, které „vidíme“ jen ve změnách, v rozdílu výchozího a výsledného stavu, tak jako v kasuistikách (nebo dvou video záznamech, zachycujících pokroky chlapce Arsenije). Onen významuplný rozdíl účastníci a svědci onoho procesu zažívají a autorka musela objevovat, jak účastnictví a zúčastněné pozorování uchopit a zprostředkovat. V řadě popisů „vidíme“, jak bezprostředně musela reagovat na neočekávané situace a sledujeme, jak si uvědomuje a zachycuje, co všechno je při tom ve hře (například vlivy okolí, teploty, počtu účastníků – nebo rodičovského působení při rehabilitaci dětí) a jak zvažuje, nakolik to může a smí ovlivňovat. Autorka například váhá, zda by Moshé souhlasil, když zve rodinu klienta k sobě domů, ale troufne si udělat to – a její děti jí pak otevrou nový pohled na celou situaci. Takové příklady v předložené práci mě přesvědčují, že „vynechané zdroje“ umožnily autorce najít svůj přístup k úkolu, který si předsevzala: „... *nebyl uměle konstruován. Vznikal přirozeně z praxe a zase se do ní vracel, stejně jako já jsem se učila od svých studentů, abych je mohla učit*“, píše v Závěru (s. 221) a doufá, že nastínila „*otevřený dynamický systém, s nímž bude možné dál experimentovat a ověřovat tak jeho kvalitu – jak v pohybové a hlasové pedagogice, tak ve světě fyzioterapie a rehabilitace*“. Popisem práce s lidmi, zápasícími o život, a na druhé straně s lidmi, učícími se ze zájmu nebo pro získání odbornosti, diplomantka dokládá, že ztížené podmínky vlastně pomáhají učit se hloubkově. I tím je její výzkum komplexní a práce nám to sděluje přehledně, srozumitelně a naléhavě.

Práce Petry Oswaldové je užitečná a doporučuji ji k obhajobě.

Přesto bych vítala, kdyby při obhajobě vysvětlila vznik hlavní linie práce, nakolik si uvědomovala, co vynechává, zda to bylo vědomé rozhodnutí (viz autoři propojování FM a hlasu, zmínka na s. 13), nebo to vytlačily naléhavější úkoly.

V Praze 14. června 2014

prof. PhDr. Jana Pilátová

